

27.1.2025

EOAK/5970/2024

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

TARKASTUS: JYVÄSKYLÄN VANKILA 27.11.2024

Tarkastuskohde

Jyväskylän vankila

Tarkastusajankohta

27.11.2024

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

Tarkastaja Reima Laakso

Esittelijäneuvos Jari Pirjola

Osallistujat tarkastuskohteesta

Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Jyväskylän vankilan yksikönpäällikkö

Jyväskylän vankilan apulaisjohtaja

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT, CRPD

Sisällysluettelo

TARKASTUS: JYVÄSKYLÄN VANKILA 27.11.2024.....	1
1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA	3
2 TARKASTUSHAVAINNOT	4
2.1 Yleisiä havaintoja vankilasta	4
2.2 Tulotarkastus, perehdytys ja vastuuvirkamiesjärjestelmä	5
2.3 Vankeja koskevat säännökset ja määräykset	5
2.4 Työ- ja muiden toimintojen järjestäminen.....	6
2.5 Ruokailun järjestäminen.....	7
2.6 Virtsanäytteen antamiseen varatut tilat ja päihteettömyyden valvonta.....	9
2.7 Esteettömyys	10
2.8 Vankien nimen merkitseminen asuinhuoneiden oveen ja lokerikkoon	11
2.9 Eristysselli ja sen olosuhteet.....	11
2.10 Kurinpitoa ja muita päätöksiä koskevat huomiot	13
2.11 Muita huomioita	13
3 VUODEN 2024 ERITYISTEEMA	13
4 TOIMENPITEET	14

1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

Tarkastus tehtiin esittelijävetoisesti apulaisoikeusasiamies Mikko Sarjan määräyksestä.

Jyväskylän vankila on Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskukseen kuuluva 60-paikkainen avolaitos miespuolisille vankeusvangeille. Vankila on uusi ja se on otettu käyttöön vuonna 2020. Vankila on poikkeuksellinen avolaitokseksi siinä suhteessa, että se sijaitsee ison kaupungin keskustassa. Vankeja laitoksessa valvotaan sähköisesti pantavalvonnalla.

Vankilan alue on aidattu matalalla metalliaidalla ja kylteillä oli asiamukaisesti ilmoitettu siitä, että alueella liikkuminen ilman lupaa on kiellettyä sakon uhalla. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan ulkopuolisten henkilöiden luvatta tuleminen vankila-alueelle oli harvinaista, eikä tästä ole aiheutunut ongelmia.

Vankila oli tarkastusajankohtana lähes täynnä. Vankilassa oli paikalla 57 vankia ja vapaana oli kolme paikkaa nuorten, eli 18–20-vuotiaiden asuinosa-astolla. Vankilassa pidetään varauslistaa sinne sijoitettavaksi määräytyistä vangeista ja tarkastuksella saadun tiedon mukaan seuraavat paikat vapautuvat muilla kuin nuorten osastolla vasta kesällä 2025.

Jyväskylän vankila ja yhdyskuntaseuraamustoimisto toimivat vankilan alueella yhteisissä tiloissa yhdistelmäyksikkönä saman yksikönpäällikön alaisuudessa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan organisaatiota ollaan muuttamassa vuoden 2025 alusta siten, että vankilalle ja yhdyskuntaseuraamustoimistolle nimitetään omat yksikönpäälliköt. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan muutoksella ei tule olemaan vaikutusta vankilan toimintaan.

Tarkastuksen lopuksi käytiin loppukeskustelu rikosseuraamuskeskuksen johtajan ja vankilan johdon kanssa.

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin vankilan yksikönpäällikölle ja hänelle varattiin tilaisuus antaa kommenttinsa ennen lopullisen pöytäkirjan valmistumista. Kommentit on huomioitu lopullisessa tarkastuspöytäkirjassa.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Yleisiä havaintoja vankilasta

Vankila on olosuhteiltaan erittäin avoin avolaitos. Valtaosa vangeista käy työssä tai muissa toiminnoissa vankilan ulkopuolella. Vangeilla on myös mahdollisuus neljä kertaa viikossa käydä erilaisissa harrastuksissa vankilan ulkopuolella 2,5 tuntia kerrallaan, kuten kuntosalilla, uimahallissa tai kirjastossa, sekä tämän lisäksi kerran viikossa uskonnollisessa tilaisuudessa. Vangeilla on lisäksi mahdollisuus joka päivä ulkoilla tunnin ajan vankilan ulkopuolisella ulkoilureitillä.

Vangit asuvat kolmekerroksisessa asuinrakennuksessa, jossa on kaksi asuinosausta jokaisessa kerroksessa. Vankilassa on omat asuinosaustot nuorille 18–20-vuotiaille sekä seksuaalirikoksista tuomituille. Henkilökunnan tietoon ei ollut tullut, että muut vangit olisivat häirinneet seksuaalirikollisten osastolle sijoitettuja vankeja. Tarkastuksen aikana haastatellut kyseisen osaston vangit kertoivat asiasta saman suuntaisesti.

Asuinosaustoilla on yhteiset keittiö- ja oleskelutilat, wc-tilat, peseytymistilat sekä vaatehuoltotilat. Sellit ovat pääosin yhden hengen sellejä, mutta osa myös kahden hengen sellejä. Sellin kalustukseen kuuluu television, radion ja lukuvalon lisäksi myös tuuletin. Vanki saa koodatun avaimen, jolla pääsee omalle asuinosaustolle ja -huoneeseen. Sauna on kahtena päivänä viikossa.

Vankien asuinrakennus ja vankilan palvelu/toimistorakennus vaikuttivat kaiken kaikkiaan hyvin suunnitelluilta ja tiloiltaan toimivilta. Myös asuinrakennusten ulkopuolinen tulopaja soveltui hyvin nykyiseen käyttöönsä vankien arki- ja digitaitojen kehittämisessä. Tiloja suunniteltaessa oli hyvin huomioitu vankeuden täytöntöönpanoa koskevat säännökset, eikä niissä ollut myöskään ”turhaa tilaa”. Ainoa tarkastuksella pohdintaa aiheuttanut asia tilojen suunnittelussa oli eristystila, josta enemmän kohdassa 2.9.

Asuinosauston vangit vastaavat yhdessä osaston yleisten tilojen siisteydestä ja eri siivoustehtävät on jaettu vankien kesken osastolla. Osastoilla oli taulukko, johon oli kiinnitetty lappu sen sellin numerosta, jossa asuva vanki oli vastuussa mistäkin siivoustehtävästä. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että asuinosaustojen yleiset tilat olivat erittäin siistit.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen ja vankien kertoman perusteella henkilökunnan ja vankien väliset suhteet olivat ongelmattomat ja henkilökunnan toimintaa kehuttiin. Tarkastuksella kuultu arvostelu kohdistui ainoastaan yhteen yksittäiseen lupapäätökseen ja kyseinenkin vanki muuten kehui henkilökunnan toimintaa. Vankien haastatteluissa ei tullut esiin väitteitä muusta epäasianmukaisesta kohtelusta.

Myönteisenä asiana kiinnitettiin huomiota myös siihen, että erityishenkilöstöön kuuluu psykologi ja sosiaalityöntekijä, mikä on nykyisellään harvinaista tämän kokoisessa avolaitoksessa.

2.2 Tulotarkastus, perehdytys ja vastuuvirkamiesjärjestelmä

Tulotarkastuksen yhteydessä vangit kulkevat metallinilmaisimen läpi ja heidät tarkastetaan vaatteita tunnistelemalla. Tarkastukseen ei sisälly vangin riisuttamista tai vaatteiden vaihtamista. Tämän jälkeen vartijat vievät vangin asuinosaan ja tutustuttavat tiloihin.

Tulopäivänä vangille asennetaan nilkkaan valvontalaite. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan valvontalaitteiden toiminnassa ei ole ollut ongelmia sen jälkeen, kun niiden paikannus on tapahtunut suoraan satelliitin kautta.

Vangeille on jo etukäteen määrätty vastuuvirkamies, joka jo tulopäivänä tai sitä seuraava päivänä antaa vangille tarkemman perehdytyksen vankilan olosuhteisiin. Perehdyttämiseen käytetään erillistä kaavaketta ja sen yhteydessä vangille annetaan myös tulo-opas.

Vankilan vastuuvirkamiesjärjestelmä toimii siten, että ainoastaan rikosseuraamustyöntekijät toimivat vastuuvirkamiehinä. Vangit saavat vastuuvirkamiehen puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen, joilla he voivat olla häneen yhteydessä, eikä yhteydenpidon tarvitse siten tapahtua asiointilomakkeilla. Tarkastuksella kuullut vangit kertoivat, että yhteydenpito vastuuvirkamiehiin toimi hyvin ja muutoinkin vangit kiittelivät vastuuvirkamiesten toimintaa.

Vastuuvirkamiehen tehtäviin kuuluu myös rangaistusajan suunnitelmien päivittäminen. Tarkastuksella henkilökunnalta ja vangeilta saadun tiedon perusteella rangaistusajan suunnitelmien päivittämisessä toimitaan säännösten mukaisesti.

2.3 Vankeja koskevat säännökset ja määräykset

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Vankien saatavilla on oltava myös luettelo, josta käyvät ilmi muun muassa vankilan ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset.

Asuinosastoilla on säädöskansiot, jotka sisälsivät kyseiset säädökset ja tiedot. Tarkastetuissa kansioissa säädökset ja tiedot olivat myös ajantasaiset. Tulo-oppaat ja järjestyssäännöt ovat myös ruotsiksi, venäjäksi ja englanniksi.

2.4 Työ- ja muiden toimintojen järjestäminen

Vankila toimitti ennakkomateriaalina pyydetyksi selvityksen siitä, miten vankeja oli sijoitettu eri toimintoihin (8.11.2024).

Vankilaan saapuessaan kaikki vangit aloittavat ensin tulopajalla. Vangit ovat saapumisensa jälkeen tulopajalla 1–4 viikkoa, jonka kuluessa selvitetään, mihin toimintaan heidät sijoitetaan rangaistusajan suunnitelma huomioiden. Tällöin arvioidaan yhdessä vangin kanssa hänen mahdollisuuksiaan työkohteisiin vankilan ulkopuolella ja opiskelupolkuja. Nuorille 18–20-vuotiaille vangeille on vankilassa kehitetty uudenlainen non-stop-periaatteella toimiva psykoedukatiivinen ryhmäkuntoutus, johon kaikki osaston vangit osallistuvat.

Kyseisenä ajankohtana tulopajalla työskenteli kahdeksan vankia. Siviilityöluvalla palkkatyössä oli yhdeksän vankia ja opintoluvalla oli 16 vankia.

Avolaitospalkalla eri kohteissa työskenteli yhteensä 18 vankia, joista Metsähallituksen työtehtävissä työskenteli kuusi, Jyväskylän kaupungin työtehtävissä neljä ja Jyväskylän Katulähetysten työtehtävissä kahdeksan. Rikosseuraamuskeskuksessa ja vankilassa on siten onnistuttu varsin hyvin verkostoyhteistyössä muiden tahojen kanssa.

Avolaitosmäärärahojen maksamisessa tapahtuu merkittäviä muutoksia vuonna 2025. Valtion talousarviossa vangeille maksettavien avolaitospalkkojen määrässä (1,7 miljoonaa euroa) ei tapahdu muutosta. Talousarvion mukaan määrärahaa saa käyttää avolaitostöihin valtion, kunnan, seurakunnan ja yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa. Talousarvioista on kuitenkin poistettu 4,7 miljoonan euron määräraha ja koko sitä koskeva momentti, joita on käytetty maksamaan vangeille avolaitostöitä järjestävien yhteistyötahojen erilaisia henkilöstö- ja muita kuluja. Vuoden 2025 alusta määrärahaa saa siten käyttää ainoastaan vankien palkkoihin ja toimintaa järjestävien tahojen täytyy itse maksaa omat kulunsa, jos ne käyttävät heille muuten veloitusetonta vankityövoimaa.

Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksen mukaan määrärahaa saa käyttää valtion, kunnan ja yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa olevien rakennusten ja ympäristöjen rakentamis-, korjaus- ja hoitotöihin sekä kansallisomaisuuden ylläpitämiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin. Kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Työkohteissa tehtävää työtä voidaan myös opinnollistaa. Vuoden 2025 alussa tulevat ilmeisesti jonkin verran laajenemaan ne työtehtävät, joihin vankeja voidaan käyttää avolaitostöissä.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan avolaitosmäärärahoja koskevat muutokset eivät todennäköisesti vaikuta Jyväskylän vankilan toimintaan niin paljon kuin monessa muussa avolaitoksessa. Vankilan tilannetta helpottaa se, että sillä on useampia ja erilaisia avolaitostyön järjestäjätahoja. Avolaitosmäärärahoja on käytetty siellä tähänkin asti pääasiassa vankien palkkoihin, ja muun muassa Jyväskylän kaupunki on huolehtinut omalla kustannuksellaan vankien työnohjauksesta kohteissaan. Ongelmana on kuitenkin se, että joissain kohteissa toiminnan järjestäjille on tähän saakka maksettu palkkioita. Toisaalta, koska määrärahojen käytön kriteereitä avolaitostöihin on laajennettu, vankilassa selvitetään parhaillaan muun muassa Jyväskylän kaupungin kanssa mahdollisuuksia vankien palkkaamiseen muihinkin työtehtäviin kuin tällä hetkellä.

Metsähallituksen työkohteissa on yleensä ollut sen omia työnjohtajia vankeja ohjaamassa ja heidän palkkansa on maksettu avolaitosmäärärahoista. Jyväskylän vankilan toiminta Metsähallituksen kanssa on eronnut tästä siinä, että työnjohtajana on tähänkin asti toiminut vankilan virkamies. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan on vielä epäselvää, millaisia vaikutuksia muutoksella tulee olemaan vankien käyttöön Metsähallituksen työkohteella.

2.5 Ruokailun järjestäminen

Vankeuslain 7 luvun 5 §:n mukaan vankien ruokahuolto on järjestettävä siten, että vangit saavat terveellisen, monipuolisen ja riittävän ravinnon. Jos vankila ei tarjoa vangille kaikkia päivittäisiä aterioita, vangille maksetaan ruokarahaa elintarvikkeiden hankkimiseksi tai annetaan elintarvikkeet omatoimisen ruokahuollon järjestämiseksi. Vankeusasetuksen 35 §:n mukaan vangille annetaan omatoimisen ruokahuollon järjestämistä varten korvausta 1,65 euroa aamiaisesta, 2,75 euroa lounaasta, 2,75 euroa päivällisestä ja 1,20 euroa iltapalasta, jollei vankila hanki asuinosa-astolla valmistettavien aterioiden raaka-aineita.

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen Rikosseuraamuslaitoksen ruokahuollosta ja ruokavaliosta (1/004/2022) ja siinä todetaan vankien omatoimisesta ruokahuollosta seuraavaa.

Omatoimiseen ruokahuoltoon tukeminen lähenee tavoitteellista vangin päivätoimintaa, jolla parannetaan vapautumisen jälkeistä integroitumista yhteiskuntaan. Vankilan järjestämässä ruokahuollon toiminnoissa tulee siis pyrkiä tukemaan vankien omatoimisuutta mahdollisuuksien mukaan.

Kun vanki hoitaa ruokahuollon omatoimisesti, joko kokonaan tai osittain, tulee vankilan perehdyttää, opastaa ja ohjata omatoimisuudessa. Vankilan on huolehdittava siitä, että vangeilla on riittävät tiedot ja taidot omatoimista ruoanvalmistusta varten ja että vangeilla on päiväjärjestyksen mukaan riittävästi aikaa ruoan valmistamiselle. Valmistusajalle ei tehdä toimintaan sijoituspäätöstä eikä valmistuksen ajalta makseta toimintarahaa.

Vankila vastaa siitä, että ruoan säilytys- ja valmistustilat ovat riittävät ja hygieeniset ja että vankeja opastetaan hyvään hygieniaan omatoimisessa ruokahuollossa. Vankilan on järjestettävä riittävän usein jokaiselle vangille mahdollisuus hankkia raaka-aineet omatoimista ruoanvalmistusta varten. Vaihtoehtoisesti vankila voi hankkia omatoimista ruokahuoltoa varten raaka-aineet muiden elintarvikehankintojensa yhteydessä ja jakaa ne vangeille.

Vankien ruokahuolto on järjestetty vankilassa siten, että he itse valmistavat ruokansa asuinosaistoillaan ja hankkivat itse myös ruokatarvikkeet kaupasta. Vangeille maksetaan ruokarahaa elintarvikkeiden hankkimiseksi 7,60 euroa päivältä.

Tarkastuksella selvitettiin, miten vankien omatoiminen ruokahuolto käytännössä toimii vankilassa.

Asuinosaistojen keittiötilat ovat isot ja hyvin varustetut. Ruokien säilytys- ja valmistustilat vaikuttivat riittävältä osastojen vankimäärille. Vangit olivat keskenään sopineet, miten jääkaappien tilat oli jaettu heidän kesken. Vankien mukaan omat elintarvikkeet säilyivät hyvin jääkaapissa, eikä toisen ruokia ole otettu.

Vangeilla on mahdollisuus asioida lähialueiden kaupoissa ja ostaa ruokatarvikkeita kaksi kertaa viikossa, tiistaisin ja torstaisin. Kyseiset ajat on määritelty osastojen päiväjärjestyksessä. Vangeille järjestetään myös ruuanlaiton koulutusta Marttojen toimesta. Myös tulo-oppaassa on todettu, että vanki saa omatoimiseen ruuan valmistukseen halutessaan ohjausta ja neuvoja vankilan henkilökunnalta. Todettakoon, että vangeilla on myös mahdollisuus suorittaa vankilassa hygieniapassi.

Tarkastuksella keskusteltiin vankien kanssa siitä, miten omatoiminen ruokahuolto toimii käytännössä. Haastatellut vangit kertoivat yhdenmukaisesti siitä, että ruokien valmistaminen onnistui hyvin eivätkä he olleet havainneet, että muillakaan vangeilla olisi ollut asiassa ongelmia. Vangeilla vaikutti olevan myös yhteistoimintaa ruokien valmistamisessa. Todettakoon, että asuinosaaja tarkastettaessa niissä oli hyvä ruuan tuoksu.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella keittiöiden olosuhteet olivat sellaiset, että ne mahdollistavat vankien omatoimisen ruokahuollon toiminnan hyvin myös käytännössä.

2.6 Virtsanäytteen antamiseen varatut tilat ja päihteettömyyden valvonta

Virtsanäytteen antaminen tapahtuu tilassa, jossa on peililasi tutkimustilan puolella olevaan valvojaan, ja tilassa on siten hyvin huomioitu vangin yksityisyyden suojan tarve. Kyseinen tila on suunniteltu erittäin hyvin vangin kannalta siinä mielessä, että peililasin läpi ei ollut mahdollista nähdä valvojaa lainkaan.

Vankilan käytännön mukaan virtsanäytettä antaessaan vangin ei tarvitse riisuutua, vaan hän voi antaa näytteen omat vaatteet päällään.

2.7 Esteettömyys

Eduskunnan oikeusasiamies on osa YK:n vammaisyleissopimuksen (CRPD) 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Tarkastuksella tehtyjen havaintojen mukaan vankilaa rakennettaessa on huomioitu hyvin tilojen esteettömyys sekä vankien että tapaajien kohdalla.

Liikkumisesteisillä tapaajilla on esteetön pääsy tapaamistilaan sekä inva-WC-tiloihin. Laitoksen parkkipaikalla oli yksi inva-pysäköintipaikka tapaajia ja yhdyskuntaseuraamustoimistossa asioivia varten. Paikalta pääsee pyörätuolilla vaivattomasti vankilan toimistorakennukseen, jossa tapaamiset järjestetään.

Vankien asuinrakennuksen nuorille 18–20-vuotiaille ja seksuaalirikollisille tarkoitetuilla asuinosaistoilla on yleisissä tiloissa inva-WC:t. Kyseisillä osastoilla on myös asuinhuoneita, joissa ei ole kynnyksiä ja jotka soveltuvat pyörätuolia käyttävälle vangille. Kyseiset huoneet olivat tarkastusajankohtana kahden vangin asuttamia.

Vankien asuinrakennuksessa ja toimistorakennuksessa on hissit.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilaan on tähän mennessä ollut sijoitettuna ainoastaan yksi pyörätuolia käyttävä sekä ainakin yksi rollaattoria käyttävä vanki. Lisäksi sinne on sijoitettu kävelysauvoja käyttäviä vankeja. Edellä mainitut asuinosaistot on tällä hetkellä tarkoitettu nuorille 18–20-vuotiaille ja seksuaalirikoksesta tuomituille. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että osastoille olisi jossain määrin ongelmallista sijoittaa sellaisia liikuntaesteisiä vankeja, jotka eivät täytä kyseisiä osastoille sijoittamisen edellytyksiä.

Tulo-oppaan mukaan vankilassa ei ole mahdollisuutta säilyttää autoa vankilan parkkipaikalla ja halutessaan vanki voi hankkia parkkipaikan lähialueelta. Tarkastuksella jäi epäselväksi, miten vankilassa toimittaisiin pysäköinnin suhteen tilanteessa, mikäli sinne saapuisi suorittamaan rangaistusta liikuntaesteinen vanki, jolla on oma auto.

Vangit vastaavat itse ruokailujensa järjestämisestä ja joutuvat itse hankkimaan elintarvikkeensa. Vankilan mukaan kaupoista on mahdollista tilata elintarvikkeita siten, että ne toimitetaan vangille vankilaan. Vankien omatoimisen ruokailun järjestelyt eivät otaksuttavasti asettaisi esteitä liikuntaesteisten henkilöiden sijoittamiselle vankilaan.

Varsin harvoissa vankiloissa on asianmukaisia tiloja liikuntaesteisten vankien asuttamiselle, ja Jyväskylän vankila on yksi näistä harvoista vankiloista. Tältä kannalta olisi perusteltua, että vankilaan myös sijoitettaisiin liikuntaesteisiä vankeja silloin, kun se on perusteltua ja siihen on tarve. Mikäli kyseisten osastojen luonteen katsottaisiin estävän liikuntaesteellisten vankien sijoittamisen sinne, tällöin olisi syytä harkita osastoinnin muuttamista. Tällä hetkellä vankilan esteettömät tilat jäävät jossain määrin hyödyntämättä.

2.8 Vankien nimen merkitseminen asuinhuoneiden oveen ja lokerikkoon

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että asuinhuoneiden oviin oli laitettu teipit, joihin oli kirjoitettu siellä asuvien vankien sukunimet. Vankila perusteli nimien merkitsemistä valvonnan helpottamisella.

Aikaisemmin oli yleinen käytäntö vankiloissa, että sellin oveen oli merkittynä vankinumero ja vangin nimi. Vankiloiden tarkastuksilla on nykyään enää harvoin havaittu vankien nimiä sellien ovissa. Tämä koskee suljettujen vankiloiden lisäksi myös avolaitoksia. Toimintatapaa on pidetty ongelmallisena vangin yksityisyyden suojan ja turvallisuuden kannalta ja vankilat ovatkin poistaneet nimet ovista. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että myös Jyväskylän vankilan tulisi luopua kyseisestä toimintatavasta.

Vankilan päivystyksen viereisessä huoneessa on jokaiselle vangille oma numeroitu ja lukollinen lokero, johon jaetaan posti. Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että myös näihin lokeroihin oli laitettu teippi, jossa oli vangin nimi. Apulaisoikeusasiamies viittasi lokeron kohdalla edellä toteamaansa vangin nimen merkitsemisestä asuinhuoneen oveen.

2.9 Eristysselli ja sen olosuhteet

Vankilassa on yksi eristysselli. Vankilassa selliä kutsutaan erilläänpitoselliksi tai erilläänpitohuoneeksi. Eristyssellissä on eteis- tai huoltotila, joka on kaltereilla erotettu varsinaisesta eristyssellistä. Kaltereihin sellin sisäpuolelle on asennettu muovipleksit, joiden tarkoituksena on suljetuissa vankiloissa estää selliin sijoitettua vankia heittämästä ruokaa tai ulosteita kalterioven toisella puolella olevan henkilökunnan päälle. Eristyssellissä on kameravalvonta, eli kyseessä on niin kutsuttu tarkkailuselli. Valvontakameran peittämistä varten tiloissa oli valmiina pahvilaatikko niitä tilanteita varten, jolloin vanki sijoitetaan eristysselliin muun kuin tarkkailun perusteella. Valvomoon näkyvässä valvontakameran kuva oli peitetty wc-istuimen kohdalta.

Eristysselli oli erittäin siisti ja poikkeuksellisen valoisa. Vangit käyttävät eristyssellissä ollessaan omia vaatteitaan. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangit saavat eristysselliin tyynyn ja peiton sekä liinavaatteet. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan tyyny ja peitto pestään jokaisen käytön jälkeen. Osaston kaapissa oli puhtaita liinavaatteita.

Sellissä ei ollut sänkyä vaan nukkumista varten ainoastaan patja lattialla. Oikeusasiamiehen kannanotoissa ei ole pidetty asianmukaisena sitä, että vanki joutuu nukkumaan patjalla betonilattialla. Sellissä oli aikaisemmin ollut sänky, mutta tarkastuksella saadun tiedon mukaan vanki oli hajottanut sen. Selvityksen mukaan väliaikaisratkaisuna sängyn puuttuessa voidaan käyttää 2–3 patjaa. Tässä vaiheessa vankilalla on suunnitteilla ilmatäytteinen sänky, jonka avulla itsensä tai henkilökunnan vahingoittaminen ei olisi jatkossa mahdollista.

Todettakoon, että Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksiköltä toisen asian yhteydessä saadun tiedon mukaan vankiloiden eristyssellien kalusteita ja niitä koskevia hankintoja on käsitelty Rikosseuraamuslaitoksessa kevään 2024 aikana. Operatiivinen johtoryhmä on 13.6.2024 linjannut valtakunnallisesti kalustehankinnoista eristyssellejä koskien siten, että niihin hankitaan nk. pro-sängyt, eli erityiskestävät patjasängyt.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa ei ole pidetty asianmukaisena, että vanki joutuu ruokaillessaan istumaan lattialla. Eristyssellissä oli kuutio, jota voidaan käyttää pöytänä ruokailussa. Eristystilan etuosassa oli myös tuoli, joka voidaan antaa vangille käyttöön.

Eristyssellin sellikutsujärjestelmän yhteydessä ei ollut radiota. Oikeusasiamiehen ratkaisuissa on otettu kantaa vankien oikeuteen seurata radio-ohjelmia ja todettu, että oikeus kuuluu myös eristysosastolle sijoitetuille vangeille, pois lukien yksinäisyysrangaistusta suorittavat, joiden oikeutta radio- ja televisio-ohjelmien seuraamiseen voidaan rajoittaa. Vankilalta saadun tiedon mukaan vangilla on mahdollista saada radio haltuun ja myös lukemista selliin.

Eristyssellin vieressä ei ollut suihkutilaa, ja vangit joudutaan viemään suihkuun vieressä olevan vankien asuinrakennuksen saunatilaan. Ulkoilu tapahtuu vankilan avoimella pihalla.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan eristysselliä käytetään lähinnä päihtyneenä vankilaan saapuvien vankin lyhytaikaiseen sijoittamiseen. Kurinpitokäsittelyt, jotka todennäköisesti johtavat yksinäisyysrangaistukseen, ajoitetaan vanginkuljetuspäiville niin, että käsittelyn ja päätöksen jälkeen vanki toimitetaan välittömällä siirrolla suljettuun vankilaan suorittamaan yksinäisyysrangaistusta.

Vankilaa pyydettiin toimittamaan selvitys eristysselliin sijoitetuista vangeista ajalta 1.10.–20.11.2024. Selvityksen mukaan yhtään vankia ei ollut sijoitettu eristysselliin kyseisenä aikana. Kyseinen selli on ilmeisen vähäisessä käytössä. Edellä todetun perusteella heräsi kysymys siitä, olisiko Jyväskylän vankilan kaltaisessa erittäin avoimessa avolaitoksessa ollut enemmän tarvetta toisenlaiselle tilalle vankien lyhytaikaista säilyttämistä varten, kuten esimerkiksi matkasellille. Vankilassa ei ollut eristyssellin lisäksi muuta paikkaa, johon vanki voidaan tarvittaessa sijoittaa lyhyeksi ajaksi erillään pidettäväksi.

Tarkastuksella henkilökunnalta saadun tiedon mukaan vankilalla olisikin tarvetta lähinnä sellaiselle matkasellille, johon vanki voidaan sijoittaa lyhyeksi ajaksi odottamaan suljettuun vankilaan siirtämistä. Rikosseuraamusalueella selvitetäänkin tällä hetkellä yhdessä lakimiehen kanssa mahdollisuuksia eristyssellin käyttämiseen kyseiseen tarkoitukseen.

2.10 Kurinpitoa ja muita päätöksiä koskevat huomiot

Vankilaa pyydettiin toimittamaan viisi viimeistä kurinpitoa koskevaa, päätöstä. Kaikki päätökset liittyivät päihderikkomuksiin. Päätöksissä ei havaittu huomautettavaa.

Vankila toimitti myös viisi viimeistä internetin käyttö lupaa. Luvista neljä oli myönnetty toistaiseksi voimassa oleviksi ja yksi määräaikaiseksi. Päätöksissä kiinnitettiin huomiota siihen, että luvan alkamispäivä oli muissa kuin yhdessä merkitty aikaisemmaksi kuin päätöspäivä.

2.11 Muita huomioita

Vankilassa on erikseen lukollinen postilaatikko yksikönpäällikölle osoitettuja kanteluita tai muita viestejä varten.

Vankilassa pidetään ”talonkokous” joka toinen perjantai, johon osallistuu henkilökunta ja vangit. Tilaisuudessa vangit voivat tuoda henkilökunnan tietoon ongelmallisia asioita ja esittää erilaisia toiveitaan. Tarkastuksella vangit pitivät toimintatapaa erittäin hyvänä.

3 VUODEN 2024 ERITYISTEEMA

Eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 2024 erityisenä teemana on digitalisoitua julkinen hallinto ja perusoikeudet.

Oikeusministeriössä on käynnissä vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämishanke (OM039:00/20219). Hankkeen tavoitteena on uudistaa lainsäädäntöä siten, että siinä huomioidaan vankien kannalta nykyistä paremmin yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset, kuten digitalisaatio.

Nykyään esimerkiksi viranomaisasiointi ja pankkiasioiden hoitaminen tapahtuvat suurelta osin sähköisesti. Ylipäänsä yhteydenpitovälineenä sähköinen viestintä on korvannut perinteiset kirjeet ja osin myös puhelut. Vangeille tällainen viestintä on edelleen luvanvaraista ja rajoittuu tiettyjen asiaryhmien hoitamiseen. Vankien sähköistä viestintää koskevia säännöksiä arvioidaan hankkeessa normaalisuusperiaatteen näkökulmasta.

Vankilan jokaisella asuinosa-astolla on sähköisen asioinnin (SA) työasema, jolla pääsee rajoitetusti käyttämään internetiä. Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan vangeilla oli hyvät mahdollisuudet internetin käyttöön myös muissa tilanteissa, kuten vahvaa tunnistamista edellyttävissä tilanteissa.

4 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies pyytää Jyväskylän vankilaa ilmoittamaan 1.4.2025 mennessä, mihin toimenpiteisiin kohdassa 2.8 todettu vankien nimien merkitsemisessä vangin sellin oveen ja lokeroon on antanut aihetta.

Apulaisoikeusasiamies saattaa lisäksi kohdassa 2.7 toteamansa liikuntaesteisten vankien sijoittamisesta vankilaan Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikön ja Jyväskylän vankilan tietoon.

Tarkastuspöytäkirja lähetetään tiedoksi Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtajalle, Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikölle ja oikeusministeriölle.

Tiedoksi

Jyväskylän vankilan yksikönpäällikkö

Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarviointiyksikkö ja oikeusyksikkö

Oikeusministeriö